

**СОЦІАЛЬНИЙ УСТРІЙ
І ГОСПОДАРСЬКЕ
ЖИТТЯ КИЇВСЬКОЇ
РУСИ.**

Мета:

- ознайомити учнів з особливостями соціального та господарського устрою Київської Русі,
- визначити групи (верстви) населення: привілейовані та непривілейовані; повноваження державних органів;
- підвести учнів до розуміння форми правління Київської державу — феодальна демократія.
- Сформувати уявлення про господарське життя;
- формувати в учнів зацікавленість у пізнанні нових явищ, подій та процесів;
- виховувати повагу до історії рідної країни.

ПЛАН УРОКУ

1. Політичний устрій.
2. Становлення феодальних відносин. Основні верстви населення.
3. Розвиток господарства.
4. Повсякденне життя.

ГРА “ІСТОРИЧНИЙ ЛАНЦЮЖОК”

- ⦿ 1. Якого князя називали Окаянним?
- ⦿ 2. Який собор збудував Ярослав?
- ⦿ 3. Перший руський митрополит?
- ⦿ 4. Що зображено на малюнку?
- ⦿ 5. Автор « Повісті минулих літ»
- ⦿ 6. Дочка Ярослава Мудрого, яка стала дружиною французького короля Генріха I
- ⦿ 7. Навчальний заклад, який відкрив Ярослав при Києво-Печерській лаврі
- ⦿ 8. Перша збірка законів
- ⦿ 9. Місто, засноване Ярославом, неподалік Києва
- ⦿ 10. З якими країнами найтісніше співпрацював Ярослав?
  - 11. Назвіть роки правління Ярослава Мудрого.
  - 12. Автор твору “Слово про закон і благодать”?

ТАБЛИЧКА ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ВИВЧЕНИХ ЗНАНЬ

Дата _____ Клас _____ Прізвище, ім'я учня _____

Питання до порівняння	Володимир Великий	Ярослав Мудрий
Управління державою		
Право		
Організація війська		
Церковне життя		
Зовнішня політика		

Оцінка _____

«СФОРМУЙ ПОНЯТТЯ»

Правила: Вчитель називає опорні слова, а учні мають скласти визначення певного поняття.

1. Система, влада, порядок, суспільство, підтримувати, допомога, спеціальні, організації.
2. Великий, група, люди, мають, спільний, право, обов'язок.
3. Сукупність, усі, установи, здійснювати, управління, держава.
4. Сукупність, усі, стани, населення, держава, відносини.
5. Суспільство, основні, стани, населення, феодали, залежати, селяни.
6. Власник, земельна, ділянка, жалувати, служба, військо.

РОБОТА З ТЕРМІНАМИ

- ◎ **Централізована монархія** — форма правління, за якої найвища державна влада зосереджувалася в руках однієї особи — монарха, що управляє країною з одного центру

Військову підтримку діяльності князя забезпечувала дружина, що перебувала у васальній залежності від нього. Вона поділялася на старших дружинників, які отримували від князя за свою службу землі, і молодших — які отримували платню або частину здобичі. При князі існувала князівська рада, до складу якої входили бояри, старші дружинники, представники міської знаті й вищого духовенства.

- ◎ **Князівська рада** — дорадчий орган при великому князі київському, що походить від східнослов'янських племінних рад старійшин.

Певне місце в системі державного правління посідало віче. Цей орган влади зберігався як залишок старих відносин і продовжував слов'янську традицію племінних зборів. Волевиявлення віча мало на меті довести думку народу до великого князя київського або його намісників. Проте роль віча за доби існування на Русі централізованої монархії була досить незначною.

- ◎ **Віче** — народні збори всього дорослого вільного населення, що приймало рішення з важливих громадських і державних справ.

ДУХОВЕНСТВО

БОЯРИ

КНЯЗІ

ФЕОДАЛИ:

**ФЕОДАЛЬНО ЗАЛЕЖНІ ЛЮДИ:
СМЕРДИ РЯДОВИЧИ ЗАКУПИ
ІЗГОЇ ХОЛОПИ**

МІСЬКЕ НАСЕЛЕННЯ

МІСЬКА

АРИСТОКРАТІЯ:

КНЯЗІ БОЯРИ

ВИЩЕ ДУХОВЕНСТВО

КУПЦІ

МІСЬКІ НИЗИ:

РЕМІСНИКИ

ТОРГОВЦІ

ДУХОВЕНСТВО

СЛУГИ

УРИВОК З «ПРАВДИ РУСЬКОЇ»

«А ще уб'ють огнищанина..., то убивця платить за нього 80 гривень..., а за князівського під'їздного... платить 80 гривень... А за убитого князівського тіуна — 80 гривень... А за убитого смерда або холопа — 5 гривень... А за рядовича — 5 гривень...

А челядин сховається... платить 3 гривні продажу...

Про закупа ж... Аже пан скривдить закупа..., за образу платить йому 60 кун».

Запитання до тексту

- 1. Уважно прочитайте уривок з «Правди Руської». Які верстви населення згадано в документі?
- 2. У чому полягає відмінність у їхньому становищі?

РОЗВИТОК ГОСПОДАРСТВА

Fishki.net

НАВЧАЮЧИ - ВЧУСЬ

Галузь господарства	Характерні ознаки
Сільське господарство	
Ремесло	
Торгівля	

1. Розвиток металургії, виробу якої користувалися попитом за кордонами Русі.
2. Розвиток домашніх ремесел — прядіння і ткацтва.
3. Тісні торгові відносини з Візантією
4. Розвиток ювелірного ремесла: скань — виробу з крученого, срібного або золотого дроту; зернь — маленькі золоті чи срібні зерна накладалися на малюнок і припаювалися; перегородчаста емаль — склоподібною масою різних кольорів покривали підготовлені, створюючи красиві й довговічні прикраси.
5. Існувало понад 60 ремісничих професій
6. Перехід до парової системи з трипільною сівозміною.
7. Три торгові шляхи: «грецький» — з Північної Європи до Візантії; «залозний» — з Європи через Кавказ до арабського сходу; «соляний» — з Криму до Києва.
8. Удосконалення знарядь праці, виникнення плуга із залізним наральником.
9. Розвиток гончарства.
10. Підвищення врожайності
11. Географічне положення сприяло перетворенню Києва на міжнародний торговий центр
12. Перехід до парової системи з трипільною сівозміною.
13. Розвиваються ремесла з обробки шкіри, дерева, каміння, кістки.
14. Використання органічних добрив.

ЗАВДАННЯ НА ЗАКРІПЛЕННЯ

Заповніть пропуски в тексті (усно).

На чолі держави в Київській Русі стояв великий ... київський. У його руках зосереджувалася вся влада, яка була .... У разі потреби він скликав збори городян — ..., на якому розв'язувалися питання ... .Крім князя, привілейованими верствами вважалися .... Найчисленнішою верствою суспільства були селяни. Їх переважну більшість, на відміну від Центральної та Західної Європи, становили вільні особи — ....

МІКРОФОН

Вчимося робити висновки

Давайте продовжимо речення:

На цьому уроці я дізнався про...

- ⊙ *політичний устрій....*
- ⊙ *верстви населення....*
- ⊙ *господарство....*

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- ⦿ Прочитати § 9 за підручником
- ⦿ Виконайте завдання за варіантами:
  - I варіант. Напишіть твір-роздум за темою «Один день із життя селянської родини».
  - II варіант. Напишіть твір-роздум за темою «Подорожуючи давньоруським містом».